

1. Kerk H. Hart van Jezus, Hommerterweg 169, Hoensbroek

bouwjaar 1960-1962
architect Harry Koene
stijl Modernisme

Omdat eind vijftiger jaren het oude kerkje van Mariarade veel te klein werd besloot de parochie tot de bouw van een nieuwe kerk met klooster. Architect Harry Koene uit Maastricht maakte hiervoor een ontwerp, dat op 27 juni 1960 werd goedgekeurd. Wel bracht Koene op verzoek een paar kleinere wijzigingen aan. Sacristie/klooster en kerk kwamen in een L-vorm te liggen zodat een plantsoen ontstond waarop de campanile gezet werd.

In de breedte opgetrokken met baksteen beklede betonskelet zaalkerk met ingesnoerd voorportaal en koorpartij, waardoor de kerk in totaliteit een kruisvormig grondplan heeft. De kerk heeft een crypte (die als dagkerk en als vergaderruimte voor de religieuze congregatie zou fungeren) en een campanile. De banken zijn axiaal opgesteld.

In 1960 begon men met het bouwrijp maken van het terrein. Op 25 juni 1961 werd de eerste steen gelegd door vicaris-generaal P. van Odijk. Op 16 juni 1962 werd de kerk door Mgr. Moors geconsacreerd. Het klooster werd in 1964 in gebruik genomen. De oude kerk en het oude klooster werden vervolgens gesloopt. In 1965 werd de achterwand van het koor, die door vlekken ontsierd was, opnieuw opgemetseld.

De Heerlense glazenier Eugène Quanjel maakte voor de kerk vier raampartijen in glasappliqué. Deze ramen bepalen in niet geringe mate de sfeer en monumentaliteit van het kerkgebouw. Vanwege het sterk teruglopende kerkbezoek werd de kerk op 8 januari 2015 gesloten en is inmiddels aan de eredienst onttrokken.

2a. + 2b. Woningen Kloosterkolonie Mariarade, Emmastraat en Emmaplein, Hoensbroek

bouwjaar 1914-1915
architect Jan Stuyt
stijl Traditionalisme

In 1915 verrees er een groep van 68 'Woningwet'-woningen in het open veld op de Weyenberg. In opdracht van Woningvereniging Hoensbroek gebouwd, en ontworpen door Jan Stuyt (1868 - 1934).

In de nabijheid was toen eveneens een klooster met kleine kerk gebouwd voor de 'Paters Minderbroeders Conventuelen' (Franciscanen). De afgelegen groep arbeiderswoningen in de directe omgeving van het klooster ging in de volksmond de 'Kloosterkolonie' heten.

Het boterde niet tussen de paters en de invloedrijke pastoor Röselaers. Maar in 1930 werd er wel een heuse Lourdesgrot ingezegend, waaraan gelovige vrijwilligers bijna een jaar hadden gewerkt. Deze grot trok vele gelovigen, waardoor de Klooster-kolonie de allures van een Maria-bedeplaats kreeg. Blauw en wit, de kleuren van Maria, werden de kleuren van de kolonie: Mariarade was geboren. In 2015 werd het honderdjarig bestaan van de wijk gevierd. Icoon van sociale woningbouw in de jaren 1910-1930: de 'kolonie'.

In 1949 werd deze naam officieel door de gemeente erkend. In 1916/1917 ontwierp Stuyt vergelijkbare woninggroepen in het Lotbroekerveld, De Metten en De Butting. Die zijn inmiddels gesloopt. Het grote nadeel van de tijdens de Eerste Wereldoorlog en vlak erna gebouwde woninggroepen was de schaarste aan

bouwmaterialen. Zo kon niet altijd met het geschiktste materiaal gebouwd worden, en waren bouwmaterialen aan de prijs. Dit resulteerde in relatief hoge huurprijzen, hetgeen de sloop van een aantal 'koloniën' heeft bespoedigd.

3. Appartementengebouw, Hommerterweg 17, Hoensbroek

bouwjaar 1929

architect Onbekend

stijl Traditionalisme met invloeden van de Amsterdamse School

Dit appartementengebouw met verkoopruimte is in eigen beheer gebouwd in 1929 door aannemer H. Geurten voor een bedrag van 8.800 gulden.

Het hoekpand is opgetrokken op een driehoekig grondplan, dat het beloop van de straten volgt, in deels twee bouwlagen met kap en deels drie bouwlagen met plat dak. De gevels zijn opgetrokken in Vlaams verband in mangaansteen (begane grond en de afgeschuinde hoek over de volle hoogte) en bruinrode baksteen. Kunststeen is toegepast in lateien en lijsten.

In het rechterdeel van de rechter zijgevel bevindt zich de entree tot de woningen. Op de afgeschuinde hoek van het pand ligt de entree tot de verkoopruimte. De deur met glaspaneel ligt teruggeplaatst ten opzichte van het gevelvlak onder een driemaal verspringende metselgang van koppen. Voor de entree ligt één hardstenen trede. Boven de deur vormt een dubbele betonnen latei/band de basis voor een halfgrond balkon, waarvan de borstwering is opgetrokken in verticaal verwerkt metselwerk, afgesloten met een betonnen rand. Op de voorzijde van het balkon is een smeedijzeren vlaggenstokhouder aangebracht. Aan het balkon grenst onder een over de aangrenzende gevels doorlopende betonnen latei een deuropening met deur met glaspaneel en ongedeeld bovenlicht.

Het rechterdeel van de linker zijgevel is identiek aan het linkerdeel van de rechter zijgevel.

Dit pand is van monumentale waarde vanwege de goed bewaard gebleven architectonische opzet en detaillering, die afgestemd is op de locatie als hoekpand.

4. Voormalig Elektriciteitsgebouw, Hommerterweg 15G, Hoensbroek

bouwjaar 1921
architect Onbekend
stijl Modernisme met invloeden van de Nieuwe zakelijkheid

Dit pand is gebouwd voor de *“Maatschappij tot verkoop van den elektrischen stroom der Staatsmijnen in Limburg”*. Het voormalige 10.000 volt schakelstation met bijgebouwen werd in 1921 gebouwd voor 40.000 gulden.

Het complex bezit een onregelmatige rechthoekige plattegrond met hoofdzakelijk bouwmassa's in één bouwlaag met plat dak. De aan het bedrijfsgebouw vast gebouwde woning bezit een gedeelte in twee en een gedeelte in drie bouwlagen, beide met plat dak.

Het bedrijfsgedeelte bestaat uit een langgerekte hal, met in de naar de openbare weg gerichte langsgevel tussen de doorgetrokken kopgevels een stalen pui met onder veertien stalen deuren. Deze deuren steken enigszins naar buiten uit. Boven de deuren een raamzone met boven elke deur een negenruits raam. Boven de pui is de gevel voorzien van een beschieting van gepotdekselde delen, waar boven het betimmerde dakoverstek. In de rechter kopgevel bevindt zich een gelijkvormige pui.

De hal en de woning zijn middels een in baksteen uitgevoerd tussenlid aan elkaar verbonden. In de straatgevel bevindt zich centraal een deuropening met een vlakke deur en ongedeeld bovenlicht. Aan weerszijden hiervan een vensteropening met een ongedeeld onderraam en een vierruits bovenraam. De gevel wordt beëindigd in het betimmerde dakoverstek.

Het complex is van monumentaal belang vanwege de functie (nutsbedrijf) in relatie tot de ontwikkeling van de gemeente, als type van een voor de bouwtijd “nieuw” gebouw en vanwege de architectonische opzet en detaillering, die in de gemeente niet vaak voorkomt.

5. Halfvrijstaand woonhuis, Emmastraat 143, Hoensbroek

bouwjaar 1925
architect Onbekend
stijl Traditionalisme

Het woonhuis is opgetrokken op onregelmatig rechthoekig grondplan in twee bouwlagen met kap. Een gedeelte kent drie bouwlagen met plat dak. De gevels zijn uitgevoerd in gemêleerd donkergele en bruingele baksteen in Vlaams verband, met een plint in mangaansteen.

De lekdorpels zijn uitgevoerd in bruine keramische lekdorpelstenen. De dakvlakken van het zadeldak met de nok evenwijdig aan de straat zijn gedekt met gesmoorde Tuiles-du-Nordpannen.

De voorgevel telt aan de linkerzijde drie bouwlagen, waarvan het meest linkse gedeelte vooruitgeschoven is opgetrokken. Hierdoor sluit het pand in hoogte en rooilijn aan op het naastgelegen pand. In het rechterdeel van de voorgevel, dat twee bouwlagen telt, is de entree gesitueerd. De hoek met de rechter zijgevel is hier onder een betonnen luifel teruggelegd om een portaal te vormen. De vloer van het portaal is uitgevoerd in terrazzo met een wit veld binnen een grijs kader. In het veld is een bloemmotief opgenomen. De voordeur is uitgevoerd

met twee vierkante en een smal hoog raam met glas-in-loodvulling. Het gevelvlak boven de entree was oorspronkelijk geopend voor een inpandig balkon. De gevelopening is later dichtgezet met glasstenen.

De woning is van monumentaal belang vanwege de architectuur en detaillering, die vrijwel ongeschonden bewaard is gebleven en vanwege de situering aan de kop van een huizenrij, waarbij middels een fraaie architectonische openvolging van bouwmassa's tot een begeleiding naar de kopgevel is gekomen.

6. Halfvrijstaand woon/winkelpand Hoofdstraat 103, Hoensbroek

bouwjaar 1929

architect Nico Ramakers

stijl Modernisme met invloeden van de Nieuwe Zakelijkheid

Het pand is in 1929 gebouwd als woonhuis annex slijterij in opdracht van de heer Al Hamers, jarenlang gemeenteraadslid en wethouder in Hoensbroek. Voor de bouw hiervan werd de oude slijterij, die hier al sinds 1866 gevestigd was, gesloopt.

De Hoofdstraat was in die tijd tot eind vijftiger jaren dé winkelstraat van Hoensbroek met meer dan 100 winkeliers en andere zelfstandigen. Vanaf begin vijftiger jaren kwam hier door ontwikkelingen als het omleiden van buslijnen en éénrichtingsverkeer stevig de klad in.

Op 31 december 1973 werd de slijterij opgeheven en het gebouw werd verkocht aan architect ir. P.A.M. Mertens. Deze verbouwde in de loop der jaren de winkel en het woonhuis erboven tot kantoren voor zijn architectenbureau. De laatste verbouwing vond in 1984 plaats met een gedeeltelijke uitbreiding aan de achterzijde van het pand.

Na het terugtreden van architect Mertens en de verhuizing van het bureau later naar Maastricht staat het pand leeg.

Het pand is opgetrokken op een rechthoekig grondplan in drie bouwlagen met plat dak. De gevels zijn uitgevoerd bruinrode (begane grond) en donkergele baksteen in halfsteens verband. De gevels zijn beëindigd met geglazuurde zwarte keramische dekstenen.

Het gebouw is van monumentaal belang vanwege de architectonische opzet en detaillering, die vrij goed bewaard is gebleven in een stijl, die minder vaak voorkomt in de gemeente.

7. Bungalow Juliana Bernhardlaan 111, Hoensbroek

bouwjaar 1965
architect: Roger Wolfs
stijl Modernisme

De bungalow is gebouwd voor apotheker H.A.A.J. Martens op het terrein waar enkele eeuwen de slotkapelanie van kasteel Hoensbroek lag. Dit gebouw was door mijnschade zodanig verzakt, dat het begin jaren zestig gesloopt moest worden.

In afwijking van het toen geldende bestemmingsplan, dat voor deze locatie de bestemming 'ouden van dagen woningen' aangaf motiveerde het gemeentebestuur in de bouwvergunning haar toestemming voor de bouw met 'dat ten gevolge van bijzondere tijdsomstandigheden redelijkerwijs niet gevorderd kan worden, dat het werk wordt uitgevoerd op een andere plaats binnen de gemeente, welke stedenbouwkundig verantwoord is en waar het niet in strijd komt met de bestaande voorschriften'.

Het laaggelegen moerassige terrein werd aangevuld tot straatniveau met bij de aanleg van een blusvijver achter het kasteel vrijgekomen grond. De heer Martens was in die periode voorzitter van de stichting Ave Rex Christe, de eigenaresse van het kasteel.

De heer Martens heeft hier tot aan zijn overlijden gewoond, waarna ir. Schilp de bungalow een aantal jaren bewoonde. Na zijn overlijden is het gebouw lang onbewoond gebleven.

De Juliana Bernhardlaan staat symbool voor de ontwikkeling en transformatie van Hoensbroek in de twintigste eeuw. De aanleg werd uitgevoerd tijdens de crisis van de jaren 1930 door een zestigtal werklozen en kwam gereed in 1932. De straat kreeg aanvankelijk de pretentieuze naam Heerbaan. Na het huwelijk van de latere koningin Juliana met prins Bernhard in 1937 werd ze omgedoopt in Juliana Bernhardlaan.

8. Voormalig Wijkgebouw Groene Kruis, Juliana Bernhardlaan 118, Hoensbroek

bouwjaar 1950
architect: Bouwbureau Staatsmijnen
stijl Traditionalisme

Het wijkgebouw werd in opdracht van Staatsmijnen voor het Groene Kruis Hoensbroek voor een bedrag 35.594 gulden door aannemer gebrs. van 't Hoofd. Het is het enige mergelhuis in Hoensbroek.

Op de benedenverdieping was het gebouw ingericht voor het gebruik als consultatiebureau met een spreekkamer aan de voorkant, een wachtruimte, die toegankelijk was vanuit de Oude Kapelaniestraat. En aan de achterzijde bevond een serre, die ingericht was als 'parkeerplaats' voor kinderwagens.

Op de bovenverdieping bevond zich de huisvesting voor de gezinszorg met op de zolderverdieping een aantal kamertjes voor het de gezinsverzorgsters. Eind zestiger jaren van de vorige eeuw fuseerde de gezinszorg met de gezinszorg in Brunssum en vertrok uit het gebouw.

De bovenverdieping stond een jaar of twee leeg en is van 1972 tot 1974 kort in gebruik geweest als woning. In 1976 kocht notaris van Riet, die notarispraktijk van notaris Pinckaers had overgenomen het pand en werd het een notariskantoor. In 1984 vond nog een interne verbouwing plaats en enkele jaren verhuisde het notariskantoor naar de Akerstraat Noord. Daarna werd het pand in gebruik genomen als kantoor van de advocaten van Riet & Dieren, die er nog steeds gevestigd zijn.

De Juliana Bernhardlaan staat symbool voor de ontwikkeling en transformatie van Hoensbroek in de twintigste eeuw.

9. Beambtewoningen, Zandbergsweg 9-19, Hoensbroek

bouwjaar 1914-1920
architect Bouwbureau Staatsmijnen
stijl: Traditionalisme

In 1912 werd de Staatsmijn Emma in exploitatie genomen en nam de behoefte aan woningen voor het personeel explosief toe. Niet alleen voor het lagere personeel werd gebouwd door de pas opgerichte woningverenigingen, maar ook voor het leidinggevend personeel werden door Staatsmijnen bij die functies passende woningen gebouwd.

In opdracht van het Bouwbureau der Staatsmijnen werden in de periode 1914-1920 16 beamptenwoningen gebouwd op de hoek Schuureikenweg/Zandbergsweg, als één bouwblok in een V-vorm met open kant van de V-vorm naar het toenmalige mijnspoor, dat van de Staatsmijn Emma naar het overslagterrein bij station Nuth liep. Ze zijn gebouwd aan wat toen nog het uiterste randje van de toenmalige gemeente Hoensbroek was. De woningen zijn groter dan de mijnwerkerswoningen van de grote en de kleine Kasteelkolonie, die ruim tien jaar later aan weerszijden van de V-vorm werden gebouwd.

De woningen lagen tot 1933 aan de aloude splitsing van wegen tussen de Allee (naar Kasteel Hoensbroek) en de Dorpsstraat (nu Hoofdstraat), de Zandbergsweg en de Schuureikenweg. Bij de aanleg van de Juliana Bernhardlaan in dat jaar werd de splitsing vergroot tot een plein, dat in 1936 de naam Gouverneur Baron van Hövellplein kreeg.

De woningen zijn in 1979 in goed overleg met de bewoners door de Woningvereniging Hoensbroek helemaal gerenoveerd.

10. Kerk O.L.V. Maagd der Armen, Zandbergsweg 24, Hoensbroek

bouwjaar 1949
 architect ir. H. Akkermans
 stijl Traditionalisme

Zoals veel kerken uit deze periode is deze kerk een symbool van een tijd, waarin kerk en mijn heel nauw met elkaar verweven waren. In de mijnwerkersbuurt De Steenberg groeide bij de bewoners het verlangen om een eigen kapel te stichten. In een lokaal van de kleuterschool werd een noodkapel ingericht waar een van de priesters van de Sint-Jansparochie 's zondags de mis ging lezen.

In 1948 achtte mgr. Lemmens de tijd rijp om de Steenberg, die inmiddels de mariale naam van 'Mariagewanden' had gekregen, tot parochie te verheffen. J.B. Otten werd benoemd tot bouwpastoor. Het kerkbestuur kocht in 1949 de bouwgrond van de mijn, die tevens een van haar hoofdtekenaars, ir. H. Akkermans, opdracht gaf tot maken van de bouwtekeningen. De kerk werd gebouwd door de Hoensbroekse aannemersfirma Jacobs-Wanders in de stijl van de kerk te Banneux.

De eerste steen werd gelegd in juni 1949 en de kerk werd op 18 december 1949 in gebruik genomen. In de kerk hing sedert 1950 een door professor Christo Stefanoff geschilderde icoon van de Zwarte Madonna van Czestochowa. Na de sluiting van de kerk is de icoon overgebracht naar de parochiekerk in Nuth.

In 1957 werd in eigen beheer bij het koor een stalen klokkenstoel gebouwd. Met ingang van 1 juli 2010 werd de kerk aan de eredienst onttrokken en is in 2017 verkocht aan de heer de Weerd, die het gebouw exploiteert als beeldenmuseum.

11. Voormalige Lucasklinieken, Zandbergsweg 111, Hoensbroek

bouwjaar 1966-1971
architect Architectenbureau Widderhoven
stijl: Modernisme

In 1961 begonnen de voorbereidingen van het stichten van een revalidatiecentrum, genaamd Stichting Lucas Klinieken voor de Mijnstreek. Op 26 oktober 1966 verleent de Nederlandse regering haar goedkeuring voor de bouw van een kliniek met 132 verpleegbedden en 44 revalidatiebedden in Hoensbroek. Nog geen jaar later, in mei 1967, was het eerste deel van het complex gereed en opende de Lucaskliniek haar deuren voor de eerste patiënten.

De stichting groeide uit tot een internationaal begrip, waarop de gemeente Hoensbroek bijzonder trots was. Ook als opleidingsinstituut voor specialisten in gezondheidszorg, gericht op revalidatie van zwaar lichamelijk gehandicapten, met daaraan gekoppeld een instituut voor gehoorgestoorde en spraakgebrekkige kinderen, was en is zeer in trek en alom geroemd.

De kliniek is vernoemd naar Jan Lucas Röselaers, pastoor in Hoensbroek van 1911 tot 1939. Destijds was hij de centrale figuur die zich vol overgave heeft ingezet om van het dorp Hoensbroek een levendige en saamhorige gemeenschap te maken. Zo werd, mede door zijn initiatieven, de zorgverlening in Hoensbroek ontwikkeld. In 1989 volgt een fusie van de Lucasklinieken met het kinderrevalidatiecentrum Franciscusoord en de mytyschool in Valkenburg aan de Geul. Stichting Revalidatie Limburg (SRL) is hiermee een feit. Sinds 1 juli 2009 heet de organisatie Adelante.

12. Buurtschap Terschuren, Terschurenweg, Hoensbroek

De naam Terschuren gaat zeker terug tot het jaar 1104. In de Anales Rodenses schrijft de analist het volgende: Een ministeriaal met de naam Embrico en zijn vrouw Adelida schenken aan het klooster Rolduc 'fünfeinhalb Malter Weiszen bei Scuren'. Dit is wellicht de oudste vermelding over Hoensbroek, die we kennen.

Het oude Terschuren ademt nog steeds de sfeer van het verleden. De huizen liggen aan de smalle Terschurenweg die geplaveid is met klinkers en kinderkopjes. De huizen liggen nog op dezelfde plaats als op een oude kaart uit de 18e eeuw.

In 1830 telde Hoensbroek 224 huizen waarvan er 15 in Terschuren lagen. Sinds die tijd is in Terschuren niet veel bijgebouwd, wel veranderd. Vroeger waren de huizen getimmerd en bestonden uit vakwerk, leem en stro. De mensen leefden van de landbouw. In de huisweide stond vaak een bakoven. Water haalde men uit de put en de Geleenbeek die in het dal stroomt.

De mensen uit "Oud Tersjuren" vormen een hechte gemeenschap.

Iets verder richting de nieuwe Buitenring loopt parallel met de Terschurenweg de Schurenbergsweg waarlangs een tiental woningen liggen. De berg tussen deze twee wegen is de Schurenberg, vroeger de Pappersberg genoemd.

Hoewel architectonisch ernstig aangetast staat dit straatje symbool voor het elders verdwenen dorpskarakter van deze streek.

13. Woonwijk Kasteelbuurt, Wingerdweg e.o. Hoensbroek

bouwjaar 1927
 architect Nico Ramakers
 stijl: Expressionisme

De voormalige mijnwerkerskolonie Kasteelbuurt in Hoensbroek had vroeger de naam 'de Wingerd' en maakte deel uit van de (grotere) wijk, die op dit moment Maria Gewanden-Terschuren heet. Deze kolonie is omstreeks de jaren '80 van de vorige eeuw gerenoveerd, waarbij een deel van de woningen is afgebroken. Op dit moment resteren er in de Wingerd nog 103 van de oorspronkelijke 207 woningen.

Het ontwerp voor de woonwijk is van architect Nic Ramakers (1879-1954) uit Sittard.

De stedenbouwkundige structuur bestaat hoofdzakelijk uit een langgerekt ellipsvormige bebouwing, die oorspronkelijk was opgebouwd uit vijf bouwblokken. Tijdens de hierboven genoemde renovatie van de wijk zijn het middelste bouwblok en dwarsblokken verwijderd en is hiervoor in de plaats een groenvoorziening gerealiseerd. De wijk is opgetrokken in expressionistische architectuur.

Er is sprake van één woningtype, bestaande uit twee bouwlagen voorzien van een zadeldak dat, op verschillende wijze geschakeld, wordt toegepast. De hoekpanden zijn voorzien van éénlaagse schuin geplaatste aanbouwen. De voorgevels hebben een decoratieve, deels uitkragende expressionistische, metselwerkvulling tussen de ramen van de begane grond en verdieping.

De aanbouwen en zijgevels zijn deels gepleisterd en geschilderd in okergele kleur.

Ondanks de renovatie is deze mijnwerkerskolonie in hoofdopzet gaaf behouden gebleven.

Gelet op de periode waarin de wijk is gebouwd wordt de ellipsvormige stedenbouwkundige structuur als bijzonder aangemerkt.

Het betreft een vroeg Limburgs voorbeeld van expressionistische bouwkunst en is, voor zover bekend, de enige mijnwerkerskolonie met dergelijke expressionistische vormtaal.

14. Woonhuis met details oude bebouwing, Overbroekerstraat 110, Hoensbroek

bouwjaar Renovatie 2011-2012
architect Lars Dreessen
stijl Modernisme

Tot 2011 lag op deze plaats een oude boerderij met een bewogen geschiedenis. Vanwege ernstige verwaarlozing en leegstand was het vervallen tot een ruïne met een deplorabel aanzicht. In dat jaar is deze met uitzondering van een meer solide kern geamoveerd door de huidige eigenaren, Hermi en Jolanda Boosten. Het resterende gedeelte is door hen in 2011-2012 met zorg gerestaureerd en goed geïntegreerd in een hedendaagse nieuwbouwwoning naar een ontwerp van architect Lars Dreessen.

Het resultaat is illustratief voor de stelling, dat oud en nieuw goed kunnen harmoniëren en a fortiori het geheel met een extra dimensie kunnen verrijken.

Het complex bestond oorspronkelijk uit 3 woonhuizen, de huisnummers 106, 108 en 110.

De eerste twee, waarin tot in de jaren dertig van de vorige eeuw bierbrouwerij was gevestigd, waren reeds in 1975 gesloopt. Woonhuis 110 bevatte de in 2011 gesloopte linkervleugel met in de voorgevel het jaartal 1774. Wellicht dateerde deze vleugel dus uit de 17e eeuw met een vernieuwde voorgevel uit 1774.

Tijdens een inspectie in 2013 door een bouwhistoricus bleek dat een historisch uiterst belangrijk fragment van de oorspronkelijke bebouwing behouden bleef. De talrijke ventilatiesleuven op de verdieping daarvan kunnen wijzen op een eest, een droogzolder bijvoorbeeld voor mout, die behoort bij een bestemming als bierbrouwerij. Tevens bleek, dat dit bouwdeel in de loop van zijn geschiedenis talrijke aanpassingen heeft gekend. Dat maakt een verantwoorde bouwhistorische analyse met datering moeilijk. Toch lijkt de conclusie gerechtvaardigd, dat dit object in oorsprong dateert uit de 17e eeuw.

15. Christus Koningkerk, Pius XII-Plein, Hoensbroek

bouwjaar 1964
architect Anton Swinkels en Bart Salemans
stijl Modernisme

Het kerkgebouw toont zich als een aaneenschakeling van dertien portalen, bestaande uit kolommen samengesteld uit twee schijven die in een hoek tegen elkaar zijn geplaatst, waardoor een V-vorm wordt verkregen.

Op de kolommen rusten dito dakliggers, die over de kolommen in een V-vorm uitkragen.

De portalen zijn geplaatst over een in baksteen uitgevoerde doosvormige bouwmassa, die lijkt door te lopen over de volle lengte van het gebouw, maar feitelijk alleen aan de kopgevels van het kerkgebouw aanwezig is.

De voorgevel wordt gevormd door de langszijde van het eerste portaal, waar binnen een glazen pui, die aansluit op de uit het gevelvlak vooruitgeschoven kopgevel van de doosvormige bouwmassa. De kopgevel bestaat uit twee gedeelten; het bovenste deel, dat vooruitgeschoven op kolommen rust en het terug liggende onderste deel. Hierin bevindt zich de entree met drie dubbele houten deuren met glaspaneel, waartussen zich twee in

beton uitgevoerde gevelvlakken bevinden met vijf rijen kleine vensteropeningen met sier-roedeverdeling. Op de voorzijde van het bovenste deel is een plastiek in ijzer aangebracht.

De zijgevels bestaan uit de aaneengesloten V-vormige kolommen van de portalen, waarin zich over vrijwel de gehele hoogte een smal hoog venster bevindt.

De achtergevel wordt gevormd door de langszijde van het laatste portaal, waar binnen een glazen pui, die aansluit op de uit het gevelvlak vooruitgeschoven kopgevel van de doosvormige bouwmasa. Links van de voorgevel bevindt zich een vrijstaande klokkentoren, die geheel in beton is uitgevoerd.

16. Vrijstaand woonhuis, Burgemeester Slanghenstraat 11-13, Hoensbroek

bouwjaar	1928
architect	Onbekend
stijl	Traditionalisme

Het woonhuis is opgetrokken op rechthoekig grondplan in twee bouwlagen met kap met de nok evenwijdig aan de straat. De gevels uitgevoerd in licht bruinrode baksteen in kruisverband. Hardsteen is toegepast in de hoge plint, de vensteromlijstingen en de geveltop. De dakvlakken zijn gedekt met gesmoorde OVH-pannen.

De voorgevel bezit een hoge plint uitgevoerd in blokken hardsteen in halfsteens verband. Aan de rechterzijde is de entree gesitueerd. Drie hardstenen treden leiden tot de teruggelegde pui met daarin een houten blank gelakte deur met een bekleding van verticaal verwerkte delen, waarin een klein zesruits raam met facet-geslepen glas. Boven het kalf in hardsteen een halfrond bovenlicht met glas-in-loodvulling. Links van de entree twee vensteropeningen met een vierkant ongedeeld onderraam en boven het kalf in hardsteen een halfrond bovenlicht met glas-in-loodvulling. De vensteropeningen zijn omkaderd met hardsteen blokken.

Op de verdieping bevindt zich rechts een vensteropening, die middels een hardstenen middenstijl en kalf is verdeeld in vier velden met twee ongedeelde onderramen en bovenramen met glas-in-loodvulling. De vensteropeningen zijn omkaderd met hardsteen blokken. Hierboven is de gevel deels hoger opgetrokken tot kleine topgevel met een jaartalsteen "1928". De rand van de geveltop is in hardsteen blokken uitgevoerd. De vensteropeningen zijn omkaderd met hardsteen blokken.

De rechter zijgevel is blind uitgevoerd.

Deze woning is van monumentaal belang vanwege de architectuur en detaillering van de voorgevel in een voor de gemeente niet veel voorkomende stijl.

17. Vrijstaand woonhuis, Singel 31, Hoensbroek

bouwjaar 1927
 architect Jeurissen
 stijl Traditionalisme met invloeden van het eclecticisme

De heer D. Rood, houthandelaar aan wat in die tijd nog Nieuwstraat heette, was de opdrachtgever voor de bouw waarmee destijds 10.000 gulden was gemoeid. Het ontwerp is van de hand van architect Jeurissen uit Merkelbeek.

Het woonhuis is opgetrokken op een vrijwel rechthoekig grondplan in twee bouwlagen met kap en aan de achterzijde aan de linkerzijde een aanbouw in twee bouwlagen met plat dak. De gevels zijn uitgevoerd in roodbruine baksteen in halfsteens verband met een plint in mangaansteen.

De dakvlakken van het schilddak en de aankappingen achter de topgevels zijn gedekt met rode geglaazuurde kruispannen.

De voorgevel is vrijwel spiegelsymmetrisch over de verticale as. In de as bevindt zich, teruggelegd achter een met een rondboog gesloten gevelopening, de entree. De entree wordt geaccentueerd door een tegen de gevel geplaatst in kunststeen uitgevoerd poortachtig element. Dit bestaat uit twee half-kolommen op rechte basementen aan weerszijden van de opening, die het rechthoekige bovenstuk van de 'poort' dragen, waarop een boog met blokmotief is aangebracht. Hier bovenop rust een band met het opschrift "anno 1927", die de basis vormt voor een ovaal venster binnen een zware kunststenen omranding. Het raam is voorzien van een glas-in-loodvulling.

De woning is van monumentaal belang vanwege de architectonische opzet en detaillering, in een in de gemeente niet veel voorkomende stijl en vanwege de gaafheid van het interieur. Een mooi voorbeeld van woningbouw voor de bovenklasse van de samenleving in deze periode.

18. Kolonie De 1^e stap, Slakkenstraat/Horstplein e.o. Hoensbroek

bouwjaar 1913-1922
architect Jan Stuyt
stijl Traditionalisme

Deze woninggroep van oorspronkelijk 262 woningen werd gebouwd door 'Ons Limburg' voor de Woningvereniging Hoensbroek (nu Woonpunt) in de jaren 1913 (100), 1918 (90) en 1922 (72) als 'Slak-Horst-Metten'.

Aan de Mettenstraat zijn de woningen gesloopt. Het eerste van 100 woningen uit 1913 heet 'De Eerste Stap' en bestaat vooral uit rijtjeshuizen en twee-onder-een-kapwoningen. Er is veel aandacht voor de hoekoplossingen en de verkaveling in het gebogen stratenpatroon.

Een bakstenen poort met de tekst "De 1ste stap" vormde de toegang tot deze besloten buurt. De aanzetten van deze poort zijn nog te zien in de van Rossumstraat evenals de pomphuisjes, waaruit water gehaald kon worden. Waterleiding was toen nog niet aangelegd.

Aan het pastoor Röselaersplein staat een huis met torentje. De architect gebruikte vaker torenachtige accenten op zijn paleisachtige openbare gebouwen. Daarbij was het torentje de bekroning van het hoofdgebouw en een verwijzing naar de die-eenheid in het Christendom:

God de vader, de Zoon en de Heilige Geest. Of als metafoor voor de maatschappelijke verhoudingen en de machtige hiërarchie van b.v. directeur, middenkader en arbeiders in het mijnbedrijf.

In de gesloten driehoek van het Röselaersplein zie je deze stedenbouwkundige driedeling. Het hoofdblok zijn de twee-onder-een-kapwoningen met links en rechts hoekwoningen, die als vleugels van een hoofdgebouw in een symmetrische opstelling een driehoek creëren. Het lijkt erop, dat Stuyt hier op symbolische wijze aan de mijnwerkerskolonie een 'koninklijke onderscheiding' wilde toevoegen.

19. RK-kerk van de H. Johannes Evangelist, Sint Jansstraat 1, Hoensbroek

bouwjaar 1905
architect Casper Franssen
stijl Neogotiek

De kerk staat symbool voor de enorme bevolkingstoename, die Hoensbroek aan het begin van de vorige eeuw door de komst van de Staatsmijn Emma en de noodzaak om ook op kerkelijk gebied in een toenemende behoefte te voorzien.

Het kerkbestuur nodigde daarvoor in 1894 Caspar Franssen uit, leerling van Pierre Cuypers. Hij leverde in januari 1896 een schetsplan op. En dan volgt een jarenlange discussie over de plaats waar de kerk gebouwd zou moeten worden. Daarbij wordt zelfs gedacht aan sloop (met behoud van de toren) van de kleine St. Jan, maar op het laatste moment voorkomen door ingrijpen van minister van Binnenlandse Zaken Goeman Borgesius.

De bouw wordt in 1904 gegund aan aannemer Paes uit Venlo voor de som van 24.800 gulden. Het wordt een gebouw van 49 meter lang en 20 meter breed, waarbij de kerktoren, tijdelijk, wordt vervangen door 2 voorportalen. De toren is er echter nooit gekomen. Op Palmzondag 8 april 1906 wordt de kerk officieel in gebruik genomen.

Het interieur wordt in de volgende jaren door pastoor Röselaers verder aangekleed met een eikenhouten communiebank uit het atelier van Jos Thissen, twee glas-in-loodramen op het priesterkoor en nieuwe zitbanken voor het middenschip en de zijbeuken. En in augustus 1928 komen er kruiswegschilderingen van Jean Thoolen. De westgevel is in 1985 verfraaid met een beeld van St. Johannes de Evangelist.

20. Voormalig Gemeentehuis, Burgemeester Kessenplein 3, Hoensbroek

bouwjaar	1910-1911
architect	Egide Meijers-Croute
stijl	Traditionalisme

Dit is het gemeentehuis van de voormalige gemeente Hoensbroek. Sinds de zelfstandige gemeente Hoensbroek per 1 januari 1982 deel werd van de gemeente Heerlen, staat het voormalige raadhuis aan de Nieuwstraat symbool voor de Hoensbroekse identiteit.

Door de komst van de mijnen en de ontwikkeling en groei, die Hoensbroek te wachten stonden, werd al snel duidelijk, dat de in 1871 in gebruik genomen school annex raadhuis op het kruispunt Hoofdstraat/Nieuwstraat niet meer kon voldoen aan de eisen van de nieuwe tijd. Er moest een representatief en voor zijn taken berekend nieuw gemeentehuis komen.

Het nieuwe gemeentehuis werd op 31 augustus 1911 officieel geopend. Op 18 augustus 1923 besliste de gemeenteraad, dat de voorgevel verfraaid moest worden. Er komt een gevelsteen met het wapen van Hoensbroek en er wordt een klokkentoren met een verlicht uurwerk op het dak geplaatst, waardoor het gebouw een monumentaler aanzien krijgt.

In de periode 1975-1976 onderging het gebouw een forse verbouwing, waarbij een groot deel van de voormalige lagere school ernaast bij het gebouw werd betrokken. Tot aan de gemeentelijke herindeling bleef het gebouw als gemeentehuis in gebruik. Daarna werd het nog een paar jaar gebruikt door enkele gemeentelijke diensten.

Nadat het daarna een tijd lang huisvesting had geboden aan een dienst van het ministerie van Landbouw en Visserij, stond het jarenlang leeg. Het pand was inmiddels in particuliere handen gekomen. Na enkele eigenaarswisselingen opende in september 2018 een gezondheidscentrum met de naam het Zorgplein haar deuren.

21. Voormalig Postkantoor, Mgr. Nolensstraat 27, Hoensbroek

bouwjaar 1960-1961
 architect Theo Boosten
 stijl Traditionalisme met invloeden van de Maastrichtse School

Aan de hand van de beschrijving van dit postkantoor kun je een stukje lokale geschiedenis levendig houden. Rond 1900 werd de post nog eenmaal per dag door een bode uit Heerlen bezorgd. Voor postzaken moest men naar het Post- en Telegraafkantoor aan de Geleenstraat in Heerlen.

In 1906 kreeg Gebrook een hulppostkantoor bovenaan de Kouvenderstraat. In 1915 kwam er een hulpkantoor tegenover de ingang van de Staatsmijn Emma ('kantoor Treebeek'). In 1961 werden beide kantoren opgeheven en het nieuwe postkantoor aan de Mgr. Nolensstraat betrokken.

De ruime trappartijen en de gebogen luifels geven het pand een opvallend en tegelijkertijd klantvriendelijk karakter. Men kon zelfs buiten zijn postzaken afhandelen indien men dat wilde. Één van de loketten was in de buitenmuur gevestigd en kon via een trapje worden bereikt.

Uit architectonisch oogpunt is dit bouwwerk ook het vermelden waard. De eerste en tweede verdieping staan op een hoog plint van mijnsteen. Een lange reeks van lage bovenlichten onderstrepen deze compositie. De brede bandvensters, de luifellateien en balkons verraden 'Corbusiaanse' invloeden. De additionele luifel op de hoek, met acht gewelfde delen en een sculpturale drager, geeft aan het geheel een kunstzinnig charisma. Zorgvuldige details zoals de zwevende trap treden onder een luchtige balustrade maken dit gebouw tot een mooi voorbeeld van vriendelijk modernisme.

Architect Theo Boosten (1920-1990) is de zoon van architect Alphons Boosten (1893-1951) en ook bekend van de zogenaamde Boosten- driehoek (brandweerkazerne, politiebureau en mijnschool) in Heerlen. Zijn werk is als 'Maastrichtse School' omschreven en vormde een inspiratiebron voor een jonge generatie architecten.

Het postkantoor doet tegenwoordig dienst als tandartsenpraktijk met bovenwoningen.

22. Woonhuis (Huis Offermans), Kouvenderstraat 111, Hoensbroek

bouwjaar 1929
 architect P.H.A.A. Pluymen
 stijl Traditionalisme

Het woonhuis naar ontwerp van architect P.H.A.A. Pluymen uit Maastricht in opdracht van de heer J. Offermans heeft een driehoekig prisma als basis. Het woonhuis is opgetrokken op een vrijwel rechthoekig grondplan in één bouwlaag met steile kap loodrecht op de straat, waarin twee bouwlagen. De gevels zijn uitgevoerd in gemêleerd roodbruine baksteen in kettingverband.

De dakvlakken zijn gedekt met geglazuurde gesmoorde VOH-pannen. Het pand ligt verhoogd ten opzichte van het straatniveau.

De entree bevindt zich in de voor(top)gevel aan de linkerzijde. Een gemetselde trap, begeleid door dito keer/tuinmuren, leidt tot de stoep voor de entree, die gesitueerd is onder een geprononceerde luifel, die om de hoek op de linker zijgevel is doorgezet. De entree is voorzien van een (gemoderniseerde) deur met glaspaneel.

Links van de entree is de keermuur hoger opgetrokken tot gemetselde plantenbak, die om de hoek met de linker zijgevel is doorgezet. Rechts van de entree is de gevel uitgebouwd met een driezijdige erker.

In 1939 is het woonhuis aan de linker achtergevel uitgebreid meteen uitbouw.

Aan de linkerzijde van het pand in 1980 naar een plan van architect Jo Coenen een fysiotherapiepraktijkruimte gerealiseerd.

De woning is van belang vanwege de architectonische opzet en detaillering die, uitgezonderd de achterzijde relatief goed is behouden. Mede als voorbeeld van woningbouw voor de middenklasse.

23. Woon/winkelpand, Kouvenderstraat 216-220, Hoensbroek

bouwjaar 1925

architect Onbekend

stijl Modernisme met invloeden vanuit de Nieuwe Zakelijkheid

Dit hoekpand is opgetrokken op een rechthoekig grondvlak in drie bouwlagen met plat dak.

De gevels zijn uitgevoerd in licht roodbruine en mangaan baksteen in halfsteens verband.

Doordat de straat in niveau afloopt, bestaat de gevel aan de zijde van de Kouvenderstraat links uit de gevel van het hoekpand (nummer 220) en rechts uit het een halve verdieping lager liggende gedeelte van nummer 216.

Het rechter geveldeel wordt aan de rechterzijde begrensd door een over de volle hoogte doorlopende muurdam, die boven de daklijn opgetrokken, wordt beëindigd met een sierrand van om en om uitgemetselde baksteen op de kant en een betonnen dekplaat.

Links van de muurdam is de gevel onder een zware betonnen puibalk voorzien van een gemoderniseerde in kunststof uitgevoerde winkelpui, met aan de linkerzijde een terugliggend deel met de entree tot de woningen.

Intern zijn de woningen gemoderniseerd, waarbij enige historische elementen behouden zijn gebleven. Dit betreft de trapopgang met bewerkte trappalen en de vrije leuning op gedraaide balusters, paneeldeuren, tegelvloeren en schouwen.

Het hoekpand is lang in gebruik geweest als herenkledingwinkel van de heer Jacques Seyffers totdat hij na het gereedkomen van het winkelcentrum aan de Kouvenderstraat zich daar bij het Gebroekerplein vestigde.

Het pand is van monumentaal belang vanwege de architectonische opzet en detaillering, die ondanks de vervanging van de kozijnen in de voorgevel grotendeels bewaard is gebleven.

24. Beambtewoningen, Kouvenderstraat 226-236, Hoensbroek

bouwjaar 1927
architect Bouwbureau Staatsmijnen
stijl Traditionalisme met invloeden vanuit de Nieuwe Zakelijkheid

Deze groep onder architectuur gebouwde woonhuizen in de vorm van twee-onder-een-kap staan bekend als de 6 beambtenwoningen, ontworpen en gebouwd door het Bouwbureau van de Staatsmijnen. Ze zijn gelegen aan het hellende uiteinde van de Kouvenderstraat.

De panden bestaan uit twee bouwlagen onder schilddaken met volledig symmetrische gevelcomposities, centraal gelegen erkers met balkons. De open hoekportieken hebben een bakstenen kolom. De hoogoplopende schoorstenen, met een kleinen nokschoorsteen, dragen bij aan de strakke symmetrie.

De muren zijn opgetrokken uit donkerbruine baksteen, metselwerk in kettingverband, beton en geglaazuurde dorpels. Er zijn karakteristieke, lage bakstenen erfafscheiding met ezelsrug, verspringend vanwege de helling van de Kouvenderstraat. Een enkele portiek is later opgesierd met een beeldend detail.

25. Harrie Meers huis, Sint Josephstraat 21, Hoensbroek

bouwjaar 1935
architect Onbekend
stijl Traditionalisme

Het gebouw is opgetrokken op rechthoekig grondvlak in twee hoge verdiepingen met kap, waarvan de nok evenwijdig aan de straat ligt en een zaal-uitbouw aan de achterzijde in grotendeels één bouwlaag met plat dak.

De gevels zijn opgetrokken in bruinrode baksteen in kettingverband met toepassing van betonnen lateien. De dakvlakken van het zadeldak en de dwars daarop staande aankappingen op de geveltoppen zijn gedekt met gesmoorde OVH-pannen.

De voorgevel heeft als hoofdvorm een lijstgevel met rechts van het midden een hoger opgetrokken topgevel. De geveltop wordt begrensd door kantpannen en het geveldeel rechts door de zinken kraal van de goot op het muurwerk. Dit geveldeel is iets lager dan het linkerdeel.

Rechts van de entree bevindt zich onder een zware latei een brede vensteropening met een stalen pui, bestaande uit drie vaste ramen, van elkaar gescheiden en geflankeerd door een drieruits raam. Erboven bevinden zich drie van elkaar door een steens strek brede muurdam gescheiden even brede spleetvensteropeningen, die zijn dichtgezet met plaatmateriaal.

De achtergevel bezit een topgevel links van het midden en is deels afgedekt door een tweelaags uitbouw met plat dak. In de uitbouw bevindt zich in beide zijgevels een houten tweelicht met ongedeeld onder- en bovenraam.

Het pand is genoemd naar Harrie Meers die in en om Hoensbroek bekend stond om zijn inzet voor mensen met een WAO. Bij zijn pensionering ontving het pand officieel zijn naam. Dit gebeurde eind jaren 80 van de vorige eeuw.

In 2018 is brand gesticht in het complex. Eind 2019 zal het pand weer in gebruik genomen worden door de WIA-WAO-belangenvereniging Hoensbroek e.o. (belangenvereniging opgezet voor en door uitkeringsgerechtigden en gehandicapten die menen dat hun rechten regelmatig met voeten getreden worden).

26. Complex De Volkswoning, Passartweg 2-12

bouwjaar	1912-1918
architect	Jos Cuijpers
stijl	Traditionalisme

Dit complex van zes woningen is gebouwd in een historiserende stijl, in opdracht van de woningbouwvereniging "De Volkswoning" (begin deze eeuw opgegaan in de woningcorporatie Woonpunt). Deze woningen vormen een onderdeel van de mijnwerkerskolonie Passart-Nieuwenhagen, die in totaal 176 woningen omvat. De woningen waren bestemd voor het personeel van de naast de kolonie gelegen Staatsmijn Emma, die in 1912 in bedrijf werd genomen.

Halverwege de jaren '80 van de vorige eeuw is het gehele complex gerenoveerd.

De gevels van het complex zijn opgetrokken in donker bruinrode baksteen in halfsteens verband. De deur- en vensteropeningen in de gevels zijn afgesloten met een steens rollaag. De afdekking van de topgevels is uitgevoerd in cementpleister.

De gevels van de tweede (nummer 4) en de vijfde (nummer 10) woning zijn verbijzonderd als klokgevel, die een strek uit het gevelvlak naar voren steekt. De linker- en rechter zijgevel zijn als klokgevel identiek van opzet met in de as een boven de begane grond uitgemetseld schoorsteenkanaal. Op beide niveaus bevinden zich twee smalle vensteropeningen.

Het complex van woningen is van monumentaal belang als exemplarisch voorbeeld van een klein complex arbeiders-woningbouw, zoals die in het laatste kwart van de negentiende- en het eerste kwart van de twintigste eeuw werden gebouwd, merendeels door de ondernemingen waar de bewoners werkzaam waren.

